

Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 130-летию С. Сейфуллина = С. Сейфуллиннің 130 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. - 2024. – Б. V. - Б. 87-89.

ӘОЖ:630*2(045)

ОРМАН ҚОРЫН САҚТАУДАҒЫ СУ РЕЖИМІНІҢ ӘСЕРІ

Берікбай Б.С., 2 курс студенті

Махамбетова Р.К., қауым. профессордың м.а.

*С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті
Астана қ.*

Су – тіршілік көзі. Ол барлық тірі ағзалардың өмір сүруінің маңызды элементі ғана емес, сонымен қатар экожүйелерде, соның ішінде орман ресурстарында маңызды рөл атқарады. Орманды қорғау жағдайында су режимінің маңыздылығы өзекті мәселелердің бірі. Бұл ағаштардың денсаулығына, биологиялық әртүрлілікке және орман экожүйелерінің тұрақтылығына әсер етеді. Су режимінің орман экожүйесіне әсерін қарастырғанда, орман экожүйелері көптеген факторларға байланысты, бірақ ең маңыздыларының бірі – су екендігі белгілі. Ол ағаштардың өсуіне физикалық жағдай жасап қана қоймайды, сонымен қатар жануарлар мен өсімдіктердің көптеген түрлері үшін қолайлы орта жасайды. Су режимін өзгерту ормандар үшін ауыр зардаптарға әкелуі мүмкін. Аурулар мен зиянкестердің әсері бар [1]. Теңгерімсіз су режимі ағаштардың аурулар мен зиянкестерге сезімталдығының артуына әкелуі мүмкін. Суы аз орман алқаптары көбінесе жәндіктерге осал болады, бұл айтарлықтай зиян келтіруі мүмкін. Су ормандардағы биоәртүрлілікті сақтаудың негізі болып табылады. Жануарлар мен өсімдіктердің көптеген түрлері судың болуына байланысты. Су режимінің өзгеруі кейбір түрлердің жойылып кетуіне және тұтастай алғанда экожүйе құрылымының өзгеруіне әкелуі мүмкін. Топырақты сақтау мәселесі топырақ қабатының қалыптасуында су негізгі рөл атқарады, ол өз кезегінде өсімдік тіршілігін қамтамасыз етеді. Оңтайлы су режимдері қоректік заттардың жақсы сіңуіне ықпал етеді, бұл ормандардың климаттың өзгеруіне байланысты кернеулерге төтеп беру қабілетін арттырады. Климаттың өзгеруіне төзімділік. Зерттеулер көрсеткендей, тұрақты су режимі бар ормандар климаттың өзгеруіне көбірек төзімді. Олар құрғақшылық немесе су тасқыны сияқты экстремалды ауа райы жағдайларына жақсы бейімделеді [2]. Орман тек экологиялық құндылық емес, сонымен қатар көптеген елдердің экономикасының маңызды элементі болып табылады. Олар ағаш, дәрілік шөптер, қосалқы өнімдермен қамтамасыз етеді

және жергілікті қауымдастықтар үшін табыс көзі болып табылады. Дегенмен, бұл ресурстар қолжетімді болуы үшін оңтайлы су режимін сақтау қажет.

Орман ресурстарын қорғау үшін оңтайлы су режимін қамтамасыз ететін стратегияларды әзірлеу және іске асыру қажет:

1. Суды тұрақты басқару. Су ресурстарын тиімді пайдалану үй құрылысының қажеттіліктері мен табиғи экожүйелерді сақтау арасындағы теңгерімді қамтамасыз етуі керек.

2. Орманды қалпына келтіру. Ағаштарды қайта отырғызу және орманның жойылған жерлерін қалпына келтіру маңызды, бұл су балансын сақтауға көмектеседі.

3. Білім және хабардарлық. Су режимінің маңыздылығы туралы халықтың хабардар болуын арттыру ормандар мен экожүйелерді сақтау мәселелеріне назар аударуға көмектеседі.

4. Зерттеу және мониторинг. Орман мен су ресурстарының жай-күйін жүйелі түрде зерттеу және мониторингілеу осы маңызды табиғи ресурсты тиімдірек басқаруға көмектесетін уақтылы қорытындылар мен бағалаулар жасауға мүмкіндік береді [3].

Су кодексінде Қазақстан республикасының су қорларын қорғауға, ластамауға бағытталған заңдар жиынында елдің су қорларын пайдалану мен су қорын қорғау саясаты нақты көрсетілген. Осыған байланысты орман қорын сақтауда су режимін реттеудің технологияларын қолдану маңызды.

Орман ресурстарын сақтаудағы су режимінің маңыздылығын толық бағалау мүмкін емес. Су ормандардың тіршілік көзі болып табылады. Судың көп мөлшерде болуы немесе болмауы экожүйелердің өзгеруі немесе бұзуы мүмкін. Суды басқарудың тұрақты тәжірибесін қабылдау, биоәртүрлілікті қолдау және сақтауда белсенділік сайып келгенде, ормандарды сақтауға және планетамыздың денсаулығына әкеледі. С. Сейфуллин өз еңбегінде атап өткендей, табиғат пен адам тату өмір сүруі керек, бұл суды, орманды, барша тіршілік иелерін аялай білгенде ғана мүмкін [4]. Және барлық тіршілік иелерінің тұрақты болашағын қамтамасыз ету үшін үйлесімділікте. Су балансы мәселелеріне назар аудару, оның экожүйе үшін маңыздылығы туралы халықты оқытумен бірге мемлекеттік саясат пен қоғамдық бастамалар деңгейінде басымдыққа айналуы тиіс.

Су ресурстарының мониторингі мен олардың өзгерістерін болжаудың заманауи технологияларын енгізу қажеттілігі барған сайын өзекті болып отыр. Спутниктік технологияны және математикалық модельдеу деректерін пайдалану біздің ормандарымыз бен су жолдарына әсер ететін процестерді жақсырақ түсінуге көмектеседі.

Сонымен қатар, мемлекеттік органдардың, ғылыми ұйымдардың және жергілікті қауымдастықтар арасындағы ынтымақтастықты арттыру маңызды. Су ресурстарын қалпына келтіру және қорғау бойынша бірлескен күш-жігер

климаттың өзгеруіне және адам әрекетіне төтеп бере алатын тұрақты экожүйелерді құрудың негізі болуы керек.

Су ресурстарына қамқорлық жасау тек мемлекеттің ғана емес, сонымен бірге жалпы жұртшылықтың жауапкершілігі екенін ұмытпауымыз керек [5].

Әдебиеттер тізімі

- 1 Орайханова, АА, Абаева, КТ, Круминш Я. (2018). *Экология*. Қазақ ұлттық аграрлық университеті.
- 2 Қазбеков, А. (2008). *Су ресурстарын қорғау және тиімді пайдалану*. Қазақ ұлттық аграрлық университеті.
- 3 Калимов, НЕ. (2024). *Агролесоводство*. Костанайский региональный университет им. Ахмет Байтұрсынұлы.
- 4 Сүлейменов, АА. (2009). *Орман шаруашылығы ісі мамандығына арналған оқу құралы*. Павлодар: Кереку.
- 5 Мусаева, М, Өсерхан, Б. (2023). Успехи по искусственной микоризации семян *Pinus Sylvestris* и *Picea Obovata* в лесном питомнике КГУ ЛХУ «Аккол». *Ғылым және білім*, 2(71), 59-69. DOI:[10.52578/2305-9397-2023-2-3-59-69](https://doi.org/10.52578/2305-9397-2023-2-3-59-69).